

СУМСЬКА МІСЬКА РАДА
VIII СКЛИКАННЯ I СЕСІЯ
РІШЕННЯ

від 28 лютого 2024 року № 4492 - МР
м. Суми

Про удосконалення системи енергетичного менеджменту в бюджетній сфері Сумської міської територіальної громади відповідно до міжнародного стандарту ISO 50001

З метою забезпечення ефективної діяльності системи енергетичного менеджменту, на виконання пункту 3 статті 12 Закону України «Про енергетичну ефективність», відповідно до міжнародного стандарту ISO 50001:2018 «Системи енергетичного менеджменту. Вимоги та настанова щодо використання», ураховуючи пункт 3 постанови Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2021 р. № 1460 «Про впровадження систем енергетичного менеджменту», керуючись пунктом 58 частини 1 статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», **Сумська міська рада**

ВИРІШИЛА:

1. Затвердити Декларацію про енергетичну політику в бюджетній сфері Сумської міської територіальної громади відповідно до міжнародного стандарту ISO 50001 згідно з додатком 1 до цього рішення.
2. Затвердити положення про систему енергетичного менеджменту в бюджетній сфері Сумської міської територіальної громади згідно з додатком 2 до цього рішення.
3. Затвердити процес управління ризиками системи енергетичного менеджменту в бюджетній сфері Сумської міської територіальної громади згідно з додатком 3 до цього рішення.
4. Керівникам структурних підрозділів Сумської міської ради забезпечити впровадження системи енергетичного менеджменту в бюджетній сфері Сумської міської територіальної громади відповідно до Положення.
5. Рішення Сумської міської ради від 16 грудня 2020 року № 31 - МР «Про затвердження нової редакції Концепції системи енергетичного менеджменту в бюджетній сфері Сумської міської територіальної громади

відповідно до міжнародного стандарту ISO 50001» вважати таким, що втратило чинність.

6. Організацію виконання даного рішення покласти на заступників міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради згідно з розподілом обов'язків.

Секретар Сумської міської ради

Артем КОБЗАР

Виконавець: Світлана ЛИПОВА

Додаток 1
до рішення Сумської міської ради
«Про удосконалення системи
енергетичного менеджменту в
бюджетній сфері Сумської міської
територіальної громади відповідно
до міжнародного стандарту
ISO 50001»
від 28 лютого 2024 року № 4492 - МР

ДЕКЛАРАЦІЯ енергетичної політики в бюджетній сфері Сумської міської територіальної громади

Ця Декларація енергетичної політики бюджетної сфери Сумської міської територіальної громади розроблена відповідно до вимог Закону України «Про енергетичну ефективність», Порядку впровадження систем енергетичного менеджменту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2021 р. № 1460 (далі – Порядок), інших актів законодавства у сфері забезпечення енергетичної ефективності та визначає основні наміри, напрями діяльності, зобов'язання бюджетної сфери Сумської міської територіальної громади щодо його енергетичної результативності.

Заради досягнення індикативних цілей енергоефективності бюджетної сфери Сумської міської територіальної громади зобов'язується:

- відповідно до вимог Порядку забезпечувати функціонування, вдосконалення та розвиток системи енергетичного менеджменту;
- керуватися у своїй діяльності нормами ISO 50001 «Системи енергетичного менеджменту. Вимоги та настанова щодо використання»;
- з метою досягнення цілей системи енергетичного менеджменту здійснювати планування відповідних фінансових, матеріальних та інших необхідних ресурсів;
- брати до уваги критерії енергоефективності під час здійснення публічних закупівель товарів (обладнання), послуг, пов'язаних зі споживанням енергії, проектування та виконання ремонтних, регламентних та інших видів робіт;
- вживати заходів щодо підвищення рівня енергетичної ефективності будівель бюджетної сфери Сумської міської територіальної громади шляхом впровадження економічно обґрунтованих енергоефективних заходів;
- проводити моніторинг, вимірювання та аналіз обсягів споживання енергетичних ресурсів та води, вживати заходів до їх економного та раціонального використання з метою щорічної оптимізації витрат та зменшення викидів CO₂;
- контролювати дотримання рекомендацій з ефективного енергоспоживання;

- брати участь у контролі за виконанням технічного обслуговування інженерних систем, будівельних норм, стандартів з експлуатації будівель, споруд, технологічного енергоспоживчого та енергогенеруючого устаткування, інших заходів пов'язаних з підвищенням ефективності енергоспоживання;
- надавати пропозиції щодо підвищення ефективності енергоспоживання на об'єктах, що знаходяться в оперативному управлінні/господарському віданні (на праві використання, утриманні, балансі);
- контролювати процес збору інформації відповідальними нижчого рівня, що знаходяться у підпорядкуванні відповідного структурного підрозділу виконавчих органів СМР (управління);
- структурувати отриману інформацію у випадку збору у ручному режимі та забезпечувати передачу зібраних даних для відповідальної особи вищого рівня;
- аналізувати отриману інформацію та щомісячно готувати аналітичні довідки;
- координувати діяльність суб'єктів енергомоніторингу нижнього рівня в частині контролю за споживанням енергоресурсів;
- надавати пропозиції щодо впровадження організаційних та технічних заходів, що мають призвести до підвищення ефективності енергоспоживання або скорочення споживання енергоресурсів;
- збирати інформацію та готувати пропозиції для відповідальних осіб вищого рівня суб'єктів системи енергомоніторингу щодо можливих варіантів удосконалення роботи системи енергомоніторингу;
- підвищувати рівень інформованості працівників з питань енергозбереження, раціонального використання енергоресурсів, завдань, планів дій та цілей, що стосуються енергетичної ефективності та забезпечувати підвищення професійної компетентності фахівців бюджетної сфери Сумської міської територіальної громади.

Секретар Сумської міської ради

Артем КОБЗАР

Виконавець: Світлана ЛИПОВА

Додаток 2
до рішення Сумської міської ради
«Про удосконалення системи
енергетичного менеджменту в
бюджетній сфері Сумської міської
територіальної громади відповідно
до міжнародного стандарту
ISO 50001»
від 28 лютого 2024 року № 4492 - МР

ПОЛОЖЕННЯ
про систему енергетичного менеджменту
в бюджетній сфері Сумської міської територіальної громади

1. Загальні положення

1. Положення про систему енергетичного менеджменту в бюджетній сфері Сумської міської територіальної громади (далі - Положення) розроблено з метою забезпечення ефективної діяльності системи енергетичного менеджменту на різних етапах енергоспоживання бюджетними установами та закладами для подальшого проведення аналізу і оцінки ефективності використання енергетичних ресурсів, підготовки та впровадження заходів з підвищення ефективності енергоспоживання, а також залучення фінансування в проєкти з підвищення енергоефективності будівель.

Положення розроблено відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Закону України «Про енергетичну ефективність».

2. Метою затвердження положення є удосконалення діючої системи енергетичного менеджменту (далі - СЕМ) шляхом організаційного забезпечення управління ефективністю енергоспоживання бюджетними закладами, установами, оплата за спожиті енергоносії у яких здійснюється за кошти бюджету Сумської міської територіальної громади.

3. Дія Положення поширюється на такі об'єкти моніторингу: структурні підрозділи Сумської міської ради, бюджетні установи та заклади, оплата за спожиті енергоносії, які фінансуються за кошти бюджету Сумської міської територіальної громади.

4. Основними завданнями СЕМ є:

- 1) оптимізація структури споживання енергоресурсів;
- 2) підвищення ефективності використання всіх видів енергоресурсів;
- 3) покращення якості надання енергетичних послуг та можливостей для їх регулювання;
- 4) налагодження енергоефективної експлуатації будівель;
- 5) формування ощадної поведінки у споживачів енергетичних послуг;
- 6) впровадження системи стимулювання ощадного використання енергоресурсів;
- 7) скорочення використання бюджетних коштів на придбання енергоресурсів;

8) залучення інвестицій у процеси технологічної та енергоефективної модернізації інфраструктури міста.

2. Для успішного виконання зазначених завдань необхідно забезпечити ефективне функціонування наступних підсистем:

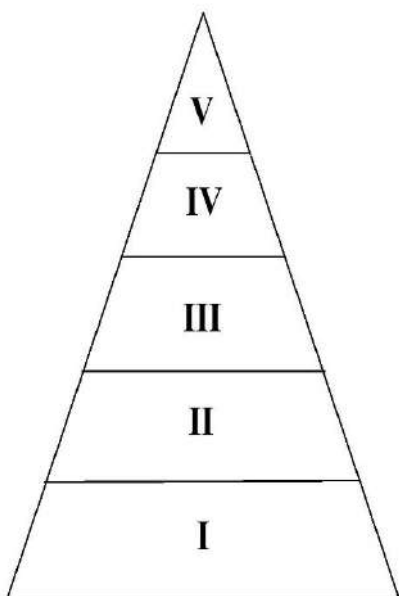
- 1) моніторинг енергоспоживання;
- 2) планування впровадження заходів з підвищення ефективності енергоспоживання;
- 3) залучення джерел щодо фінансування заходів з підвищення ефективності енергоспоживання;
- 4) контроль за ефективністю впровадження заходів з енергоефективності;
- 5) навчання персоналу структурних підрозділів;
- 6) мотивація ощадного енергоспоживання.

2. Функціонування системи енергоменеджменту

1. Основою СЕМ є проведення щоденного моніторингу енергоспоживання паливно-енергетичних ресурсів (далі - енергомоніторинг), який здійснюється шляхом фіксації показників приладів обліку енергоносіїв або фактичних обсягів спожитих енергоресурсів.

2. Система енергоменеджменту є багаторівневою організаційною структурою.

Для оперативного управління споживанням енергії та енергоресурсів існує організаційно-управлінська структура СЕМ у бюджетній сфері Сумської міської територіальної громади, що наведена на рисунку 1.

I рівень – відповідальні особи за ефективне споживання енергоресурсів в бюджетних закладах та установах;

II рівень – відповідальні особи за ефективне споживання енергоресурсів в структурних підрозділах Сумської міської ради;

III рівень – відповідальні особи за ефективне споживання енергоресурсів в Департаменті фінансів, економіки та інвестицій;

IV рівень – перший заступник міського голови, профільний заступник міського голови;

V рівень – очільник громади.

Рисунок 1 – Організаційно-управлінська структура СЕМ у бюджетній сфері Сумської міської територіальної громади

Відповідальні особи, що входять до організаційно-управлінської структури СЕМ:

2.1. Перший заступник міського голови:

1) здійснює загальну координацію, задіяних структурних підрозділів Сумської міської ради, бюджетних установ, закладів;

2) контролює загальний стан енергоефективності установ, закладів бюджетної сфери та стан реалізації проєктів з підвищення ефективності енергоспоживання;

3) проводить обговорення проблем щодо споживання енергоресурсів та шляхів їх вирішення з керівництвом задіяних структурних підрозділів, бюджетних установ, закладів, комунальних некомерційних підприємств з питань енергомоніторингу;

4) бере участь у представницьких заходах.

2.2. Енергоменеджер:

1) здійснює координацію задіяних структурних підрозділів Сумської міської ради, бюджетних установ, закладів;

2) контролює стан енергоефективності установ, закладів бюджетної сфери та стан реалізації проєктів з підвищення ефективності енергоспоживання;

3) координує діяльність СЕМ;

2.3. Керівники структурних підрозділів:

1) координують роботу об'єктів моніторингу по галузі;

2) надають відомості щодо визначення відповідальних осіб (назва закладу, установи, адреса, ПІБ відповідального, контактний номер телефону, електронна адреса) першому заступнику міського голови;

3) беруть участь у заходах з обговорення проблем щодо споживання енергоресурсів та шляхів їх вирішення;

2.4. Керівники об'єктів моніторингу:

1) призначають відповідальних осіб за моніторинг споживання енергоресурсів та впровадження енергоефективних заходів, забезпечують їх вільний доступ до комп'ютеризованого робочого місця з підключенням до мережі Інтернет та призначають осіб, які виконують обов'язки у разі тимчасової відсутності призначених відповідальних осіб;

2) надають відомості щодо визначення відповідальних осіб (назва закладу, установи, адреса, ПІБ відповідального, контактний номер телефону, електронна адреса) для керівника галузі;

3) контролюють процес збору та передачі показників, у разі значного відхилення від затверджених обсягів споживання енергоресурсів надають письмове повідомлення енергоменеджеру (підрозділу, відповідальному за СЕМ) про причини відхилення та коригуючі дії по їх усуненню;

4) беруть участь у тематичних навчаннях, семінарах, тренінгах;

5) готують пропозиції з впровадження енергозберігаючих заходів;

6) несуть відповідальність за неперервність приладів обліку енергоносіїв, вчасне проходження засобами обліку відповідної повірки.

7) несуть персональну відповідальність за вчасне та якісне внесення показників до електронних систем моніторингу споживання енергоносіїв.

2.5. Відповідальні особи за енергоменеджмент та ведення електронних систем моніторингу (далі - ЕСМ) в Сумській міській територіальній громаді:

1) за допомогою аналітично-статистичних звітів ЕСМ проводять щоденний моніторинг споживання енергоресурсів;

2) узагальнюють надані установами, закладами пропозиції щодо впровадження заходів підвищення енергоефективності;

3) беруть участь у тематичних навчаннях, семінарах, тренінгах.

2.6. Відповідальні особи за енергоменеджмент та ведення ЕСМ бюджетної установи, закладу, комунального некомерційного підприємства:

1) відповідальні особи за енергоменеджмент та ведення ЕСМ бюджетної установи, закладу, комунального некомерційного підприємства проводять систематичний та щоденний збір показників усіх приладів обліку. Отримані показники щоденно вносять (з 8:00 до 9:00 годин) до паперових журналів обліку енергоносіїв та до ЕСМ. Проводять щоденний оперативний контроль за споживанням енергоресурсів та недопущення перевитрат. Причину відхилення зазначають у паперовому журналі. Після виявлення причини такого відхилення проводять дії для недопущення виникнення подібних ситуацій у майбутньому. У разі виявлення несправності засобу обліку – інформують безпосереднього керівника для усунення несправностей;

2) беруть участь у тематичних навчаннях, семінарах, тренінгах.

Відповідальні особи у своїй діяльності керуються чинним законодавством України у сфері енергоефективності, рішеннями Сумської міської ради та її виконавчого комітету, розпорядженнями міського голови та цим Положенням.

Секретар Сумської міської ради

Артем КОБЗАР

Виконавець: Світлана ЛИПОВА

Додаток 3
до рішення Сумської міської ради
«Про удосконалення системи
енергетичного менеджменту в
бюджетній сфері Сумської міської
територіальної громади відповідно
до міжнародного стандарту
ISO 50001»
від 28 лютого 2024 року № 4492 - МР

Процес управління ризиками системи енергетичного менеджменту в бюджетній сфері Сумської міської територіальної громади

Цілями процесу управління ризиками процесів системи енергетичного менеджменту (далі - СЕМ) є:

1. Збільшення вірогідності досягнення встановлених цілей процесів СЕМ в умовах невизначеності;
2. Запобігання ситуаціям, що негативно впливають на досягнення цілей у галузі СЕМ;
3. Зниження втрат, пов'язаних з реалізацією, спрямованого на упередження виникнення небажаних ситуацій;
4. Забезпечення формування даних для стратегічного планування цілей та діяльності (у тому числі визначення напрямків поліпшення СЕМ та політики у галузі СЕМ), спрямованих на поліпшення діяльності у цілому;
5. Досягнення постійного поліпшування процесів ІСМ (інтегрованої системи менеджменту) та системи у цілому.

Для результативного функціонування СЕМ у СМР організований аналіз ризиків. Спрямування зусиль на ризики та можливості створює основу для підвищення результативності СЕМ, досягнення поліпшених результатів і запобігання несприятливих наслідків.

Основні процеси управління ризиками включають ідентифікацію, оцінку ризиків і заходи щодо їх зниження. Необхідно врахувати фактори невизначеності (неповноту і неточність інформації), а також ризику (можливості небажаних наслідків при реалізації проєктів і отримання меншого економічного ефекту в порівнянні з очікуваним). Завдання управління ризиками (ризик-менеджменту) – полягає в передбаченні і зменшенні негативних наслідків невизначеності очікувань.

Ризики, релевантні для СЕМ у СМР, відображають ймовірність втрат у зв'язку з особливостями планування та реалізації енергозберігаючих заходів та включають:

- виробничо-технологічні (відображають ймовірні наслідки відмов і перебоїв технічних систем і їх елементів);
- інформаційні ризики;
- інформаційно-підготовчі ризики характеризуються фактором залежності ефективності планування та реалізації енергозберігаючих заходів

від якості енергетичного обстеження, точності оцінки реального потенціалу енергозбереження, техніко-економічних обґрунтувань, отримання неточної або неповної інформації може стати причиною прийняття неправильного управлінського рішення;

- інформаційно-верифікаційні ризики пов'язані з отриманням меншого доходу в зв'язку з недостовірним підтвердженням розміру економії реалізованих проєктів, неповним та неточним урахуванням спожитих енергоресурсів, відхиленням фактичного споживання енергоресурсів через природно-кліматичні умови тощо;

- організаційні ризики характеризуються залежністю ефективності енергозберігаючих заходів від рівня організації процесу їх впровадження, виражаються у збитках, пов'язаних з неефективністю управління енергозбереженням в організації, недостатнім рівнем розвитку енергоменеджменту: підвищеними, в порівнянні з нормативними, витратами енергоресурсів, наприклад, електроенергії на кондиціонування, вентиляцію, освітлення тощо;

- мотиваційні ризики та ризики людського фактору обумовлюють ефективність реалізації енергозберігаючих проєктів залежно від рівня підготовки та мотивації персоналу, системи обліку, контролю споживання та персональної відповідальності за енергозбереження; їх особливістю в енергозбереженні є складність (а часто й неможливість) контролю енергоспоживання та енергозбереження на кожному робочому місці, тому мотиваційний ризик енергозбереження набуває особливої якості та є підвищеним ризиком, який може перекрити всі зусилля, витрачені на інших етапах і видах діяльності з енергозбереження;

- технічні та технологічні ризики – ризики невідповідності заявленим виробником фактичних технічних та технологічних характеристик обладнання (енергоефективності, надійності, вартості експлуатації) або послуг.

Усі типи ризиків потребують всестороннього аналізу в рамках СЕМ для прийняття зважених об'єктивних рішень.

Оцінка ризиків та можливостей складається з наступних підпроцесів (див. рисунок):

Рисунок 1 – Структурна схема процесу управління ризиками та можливостями

- ідентифікація ризиків та можливостей (виявлення, визнання та опису ризиків);
- аналіз та оцінка ризиків та можливостей (порівняння ризику з встановленими критеріями з використанням кількісної або якісної шкали для визначення значущості ризику);
- ранжування ризиків, вибір та здійснення методів управління ризиками та можливостями (визначення ступеня важливості ризиків для організації й порядку, у якому вона ними займається);
- моніторинг та оцінка результатів процесу управління ризиками та можливостями (постійна перевірка, нагляд або визначення ситуації для того, щоб ідентифікувати відхилення від очікуваного рівня здійснення діяльності).

Всі учасники та зацікавлені сторони повинні сприяти обміну інформацією щодо процесу управління ризиками та можливостями задля забезпечення всебічного та найбільш повного аналізування процесу СЕМ у частині виявлення ризиків та можливостей.

Таблиця 1 – Аналіз факторів ризику.

Ризики	Заходи управління ризиком
<p>Ризики пов'язані з людським фактором:</p> <p>недотримання вимог працівниками;</p> <p>небажання споживачів економно використовувати ресурси.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ознайомлення з правилами користування обладнанням та проведення роз'яснювальних бесід у випадку свідомої відмови від виконання вимог з економії; • проведення рекламних кампаній та лекцій про важливість енергозбереження та користь енергоефективних товарів.
<p>Ризики пов'язані з роботою автоматизованої системи моніторингу:</p> <p>несправність в роботі устаткування системи моніторингу;</p> <p>проблема передачі даних через нестабільне інтернет-з'єднання або через знеструмлення терміналів;</p> <p>відсутність автоматизованої системи моніторингу у всіх бюджетних закладах;</p> <p>неточність прогнозування</p>	<ul style="list-style-type: none"> • проведення систематичної перевірки обладнання; • забезпечення безперебійної роботи терміналів шляхом заживлення від альтернативних джерел енергії; • залучення коштів від СМТГ, бюджетні кошти або гранти для впровадження автоматизованої системи моніторингу у всіх закладах; • своєчасне оновлення системи моніторингу, максимальне врахування всіх факторів, що можуть здійснювати вплив на

автоматизованої системи моніторингу, через існування похибки.	прогнозування споживання.
<p>Ризики, пов'язані з управлінням персоналом:</p> <p>недостатня кваліфікація кадрів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • проведення освітніх програм, підвищення кваліфікації, залучення провідних спеціалістів для проведення лекцій, покращення адаптації нових працівників.
<p>Ризик у сфері державного регулювання:</p> <p>зміни цивільного і податкового законодавства</p>	<ul style="list-style-type: none"> • вчасне ознайомлення з прийнятими змінами в законодавстві і внесення корективів в концепцію; • забезпечення комунікації між органами місцевого самоврядування та органами центральної влади.
<p>Ризики, пов'язані з залученням коштів:</p> <p>недостатність фінансування для термомодернізації будівель;</p> <p>дороговизна встановлення сонячних панелей, вітрових електростанцій;</p> <p>недостатня зацікавленість інвесторів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • залучення грантових коштів та інвесторів. • залучення через «індустріальні парки»; • створення сприятливого податкового середовища для інвестицій, продовження інституційних реформ для збільшення захисту прав інвесторів; • удосконалення антимонопольного законодавства та посилення інституційної спроможності АМКУ.
<p>Ризики, пов'язані з інформаційними технологіями та безпекою</p> <p>ризик кібератаки;</p> <p>ризик втрати даних внаслідок збоїв в роботі ПО та устаткування.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • проведення аудиту інформаційної безпеки (тестування "на проникнення" в систему), замовляється у приватних компаній; • інструктаж співробітників з інформаційної гігієни; • використання систем резервного копіювання і зберігання даних;

	<ul style="list-style-type: none"> • використовувати системи захисту.
<p>Ризики, пов'язані з непередбачуваними обставинами:</p> <p>аварійні ситуації;</p> <p>військова агресія РФ, як наслідок ризик пошкодження будівель.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • проведення вчасного обслуговування та перевірки роботоспроможності обладнання; • запобігти руйнуванню будівель неможливо, проте необхідно дотримуватись правил поведінки під час повітряних тривог, щоб зберегти життя працівників мешканців громади

Секретар Сумської міської ради

Артем КОБЗАР

Виконавець: Світлана ЛИПОВА